

Min farfar prästen Sven Björkdahl i Gusum

Denna uppsats har i lokalt anpassade versioner publicerats i olika tidningar.

Kanske någon hört talas om honom? Min farfar prästen Sven Björkdahl? Han var nog ingen färgstark person som rörde upp känslorna hos sina församlingsbor. Han har inte lämnat några större avtryck efter sig i kyrkohandlingarna. Han tog 18 år på sig att studera till präst. Han blev aldrig kyrkoherde som var hans största traktan. Hans äktenskap blev olyckligt. Till sist blev han galen. Hans rykte inom släkten har aldrig varit gott. Inte ens en gravsten bekostades av släkten. Hans liv kan se sig tragiskt, eller? Jag har forskat under fem års tid kring hans levnad, och efter hand har en mer nyanserad bild av honom vuxit fram.

Sven var yngst i en skara om sex vuxna syskon (ytterligare tre dog som små). Han föddes 1863. Föräldrarna var någorlunda välbärgade bönder i den nordskånska socknen Visseltofta, i byn Björkerås alldeles nära småländska gränsen. Det äldsta syskonet tog över föräldragården och de övriga gav sig ut i världen och blev bönder, handelsmän och liknande.

Sven valde en egen väg. Han sökte sig till studievärlden i Lund. Strax innan ändrade han efternamnet Svensson till Björkdahl. Namnvalet anspelar på födelsegården. Efter att han tagit studentexamen (vilket inte var så vanligt för bondsöner på denna tid) och efter en kort militärtjänst (på den tiden varade den endast några få veckor) sökte han sig 1885 till universitetet och läste filosofi och teologi. Han kom att tillbringa nästan 18 år vid universitetet i Lund. En riktig överläggare således. Sannolikt festades det en del, och han hade alltid synnerligen dåligt med pengar. Han ådrog sig även syfilis. Han drog sig fram genom att arbeta, söka stipendier, bli befriad från terminsavgifter och genom att låna pengar. Att vara satt i ekonomisk skuld blev hans öde hela livet.

40 år gammal tog han äntligen sin prästexamen och prästvigdes 24 nov 1903 i Linköping. Att det blev Linköpings stift och inte födelsestiftet Lund beror förmodligen på hans personlige vän och välgörare Otto Ahnfeldt som varit hans kristendoms lärare under läroverkstiden i Lund och nu tjänstgjorde på domkapitlet i Linköping. Svens första tjänstgöring som pastorsadjunkt började 1903 i småländska Edshult, där han strax förlovade sig med min blivande farmor Agnes. De gifte sig 1908, han är då snart 45 år och hon är 24 år. Han tjänstgjorde några år här och var i olika församlingar inom Linköpings stift. Efter Edshult blev det befattningar som vice pastor och vice komminister i Skällvik/Sankt Anna, Normlösa/Herrberga, Fornåsa/Lönsås och Vallerstad. Under korta perioder var han tillförordnad kyrkoherde. 1910 fick han domkapitlets förordnande som komminister i Ringarums församling, med placering i Stora Gusum. Familjen bodde på prästgården i Gusum. Huset låg på samma plats som den nuvarande, år 1922 byggda prästgården. I Gusum kom han att stanna till sin död 1923, med undantag för åren 1919-22 då han tjänstgjorde i Slaka/Skeda. Sven och Agnes kom att få sex barn. Sven var kort och satt, han var endast 155 cm lång.

Sven bekymrade sig mycket över ekonomin. Han hade skulder upp till öronen, varav många härstammade från studenttiden. Han sökte ständigt nya lån och inkomster. En tillikatjänst som

prästman i Valdemarsvik fick han sedan han skrivit ett "tiggarbrev" till domkapitlet och hänvisat till sitt stora behov av extrainkomster. Han sökte frenetiskt kyrkoherdebefattningar i andra pastorat, men utan framgång. Han kom i onåd hos svärfadern, då han tvingades erkänna att han inte redovisat alla sina skulder för honom inför giftermålet. Även äktenskapet kom att påverkas negativt. Han stretade dock vidare i den kyrkliga tjänsten. Sin huvudsakliga gärning förrättade han i Gusums kyrka, men han tjänstgjorde även ibland i Ringarum och i Valdemarsvik. Han medverkade jämte bruksdisponenten Westerberg vid restaureringen av Gusums kyrka 1914, och skrev en artikel om detta i tidningen Julhälsningar. Som präst ska han ha varit mild och omtyckt.

I början av 20-talet drabbades han av en sinnessjukdom (dementia paralytica), sannolikt orsakad av syfilis. Den startade med humörsvängningar. Till slut blev han oregerlig och omhändertogs våren 1923 för tvångsvård. Sven dog 10 juni på Nyköpings hospital i lunginflammation, drygt 59 år gammal. Därmed slapp han (och familjen) det plågsamma syfilistiska slutstadiet.

Sven är begravd på Gusums griftegård. Han ligger där ensam. Bouppteckningen uppvisade en stor brist i boet, och änkan med sex barn gick ingen ljus framtid till mötes. Efter hans död fick familjen bo kvar i prästgården något år, och sökte sig därefter till andra orter: Valdemarsvik, Linköping och så småningom Lund.

Domen över Sven blev hård från änkan och släkten. I Hädangångnas minne från prästmötet 1928 fick Sven följande oförblommerade eftermäle av kyrkoherden i Kristdala, Erik Meurling: "Länge och grundligt, om också ej så djupgående hade komministern i Ringarum Sven Björkdahl studerat i Lund. Med otvivelaktigt nit och djup vördnad för den kyrkliga tjänsten gick han till arbetet. Inför svårigheter och motgång resignerade han icke, utan kunde istället förivra sig och ådrog sig härigenom ibland besvärligheter. Aldrig sökte han efter folkgunstens sken utan gick sin väg rätt fram efter sin uppfattning. Och snart lärde hans församling sig förstå, att allt annat hos honom betydde mindre än hans hjärtas impulsiva godhet, och han blev värderad som en vänfast och hjälpsam man. Sedan en tid bruten av sjuklighet, som tvingat till tjänstledighet, avled han den 10 juni 1923". På 10-årsdagen efter hans död bekostade församlingen en vård över sin kollega.

När jag forskat om honom och diskuterat med oberoende personer, har jag slagits av följande:

- **Han blev den förste i släkten som tog en akademisk examen. Det förväntade var väl att han blivit bonde, hantverkare eller något annat yrke inom sin samhällsgrupp.**
- **Han måste ha haft en stark personlig drivkraft som trots dåliga ekonomiska förutsättningar och en lång studietid lyckades ta honom till prästexamen.**
- **Han gjorde klassresan från bondson till präst, som på den tiden var ett ansett yrke med en stark ställning i det lokala samhället.**
- **Han utförde sin prästgärning av allt att döma på ett föredömligt sätt trots komministertjänstens utsatta position och i en trakt där han saknade all lokal förankring.**

Genom min forskning hoppas jag kunna ge min farfar lite upprättelse. Åtminstone åstadkomma en nyansering. Sven gav i praktiken sina avkommor förutsättningar för en god start i livet genom att barnen fick en start i ett prästhems intellektuella miljö. Flera av barnen blev akademiker. Kanske någon hört talas om Sven Björkdahl? Den som känner till något mer om min farfar – stort som smått – får gärna kontakta undertecknad.